Orsat Ligorio

U spomen na Žarka Muljačića

U Zagrebu je 7. kolovoza 2009. umro vrhunski lingvist Žarko Muljačić. Rodio se 2. listopada 1922. u Splitu, gdje je završio pučkoškolsko i gimnazijsko obrazovanje. Nakon toga se upisao na studij romanistike na Filozofskom fakultetu u Zagrebu, gdje je diplomirao 1947. i doktorirao 1955. godine. U međuvremenu je radio kao srednjoškolski profesor u Splitu i Puli (1947. – 1950.) i kao arhivist u Dubrovniku (1950. – 1953.). Na katedru je za talijanski jezik i književnost u Zagrebu primljen 1956. godine. Tu se i habilitirao predavanjem »Dalmatski elementi u mletački pisanim dubrovačkim dokumentima 14. stoljeća«, *Rad*, 1962/327, 237. – 380. Paralelno je s tim sudjelovao o osnivanju Filozofskoga fakulteta u Zadru, gdje je nastupio predavanjem »O nekim zadacima naše romanistike«, *FFuZ*, 1958., 112. – 124. Kao docent (1956. – 1961.), izvanredni (1961. – 1965.) i redoviti profesor (1965. – 1972.) pomogao je u organizaciji ondašnjega studija talijanistike, a kao dekan (1964. – 1966.) cijeloga fakulteta. Na vrhuncu je karijere predavao u Berlinu (1973. – 1988., tj. – 1997.), nakon čega se vratio u Zagreb, gdje je nastavio predavati na poslijediplomskim studijima. Pokopan je u Sustjepanu.

Za znanstveni je rad primio mnoge nagrade, a za zasluge nekoliko odlikovanja. Od nagrada se ističe *Galileo Galilei*, koja slovi kao talijanski Nobel, a od odlikovanja »Red Danice hrvatske s likom Ruđera Boškovića« za znanstvene rezultate i »Grande Ufficiale dell'Ordine della Stella della solidarietà italiana«. Bio je dopisni član nekoliko akademija: od 1977. Akademije znanosti i umjetnosti u Zagrebu, od 1989. Akademija *della Crusca* u Firenci, a od 1996. Akademije *Nazionale dei Lincei* u Rimu. U Parizu, Rimu, Strasbourgu i Zagrebu sudjelovao je u radu ondašnjih lingvističkih društava.

Bio je iznimno plodan pisac. Povodom sedamdesetoga mu je rođendana sastavljena bibliografija (*v.* N. Balić, 1993. »Bibliografija radova Žarka Muljačića«, *Radovi,* 31. – 34., koja je onda sadržavala 522 jedinice iz: opće, historijske, komparativne, kontaktne i normativne lingvistike, opće i romanske fonologije, romanske filologije, balkanologije, komparativne književnosti i povijesti. Broj je jedinica od tada porastao i danas obuhvaća 700–tinjak naslova, od čega je 20 knjiga. Nijedan naš lingvist izuzev Vatroslava Jagića i Petra Skoka nije napisao toliko radova! Muljačić je osim toga uređivao časopise, i to *Lingua e stile* iz Bologne, *Italienisch* iz Frankfurta i *Mediterranean Language Review* iz Wiesbadena. Kao svjetnik radio je na kompilaciji epohalnoga djela *Lexicon der Romanistischen Linguistik*.

Muljačić se najprije zanimao za jezik: talijanski, francuski, dalmatski, furlanski, okcitanski, galicijski, katalonski; pa onda za jezik općenito, kao strukturu *en elle–même et pour elle–même*. U lingvističku su ga znanost uveli Mirko Deanović (1890. – 1984.) i Petar Skok (1881. – 1956.). Skok ga je zainteresirao za pitanja historijske i komparativne gramatike, a Deanović za književnost, kulturnu povijest – i Dubrovnik. I jedan i drugi su se i sami bavili dubrovačkim temama. Od Skoka izdvajam: »Imena pastira u dubrovačkoj pastorali, *PzKJiF,* 1922/2, 139. – 144.; »Les origines de Raguse: étude de toponymie et de linguistique historique« *S,* 1931/10, 449. – 498.; »Iz dubrovačkoga vokabulara«, *ZiDPMR,* 1931., 429. – 433; »L'importance de Dubrovnik dans l'histoire des Slaves«, *MS,* 193/2, 1. – 11. Od Deanovića: *Zašto dubrovački književnici nisu pisali kako su govorili?,* Zagreb, 1936.; *Odjeci urbanizma u dubrovačkom govoru*, Zagreb, 1938.; *O Gundulićevom jezičnom osjećaju s obzirom na rječnik,* Zagreb, 1938.; *Anciens contacts entre la France et Raguse*, Zagreb, 1950.; »Terminologia marinara e peschereccia a Ragusavecchia« (Cavtat), *SRAZ*, 1958/5, 3. – 22.; »Sul carattere mediterraneo della parlata di Ragusa (Dubrovnik)«, *L*, 1975/15, 45. – 50.

Jednom je prilikom Muljačić (2006: 7) napisao: »Moj kasniji mentor, prof. Mirko Deanović, dao mi je tada razumjeti da bih mogao postati njegovim asistentom, ako u Dubrovniku nađem temu koja bi mogla prerasti u disertaciju.« Nasreću je u isto vrijeme dobio posao u dubrovačkom Arhivu, gdje su ga za starinu zainteresirali Vinko Foretić (1901. – 1986.) i Zdravko Šundrica (1915. – 1995.). Napose je od Foretića preuzeo smisao za »svestranu akribičnost«. Paleografiju je naučio od slavista Vladimira Aleksejeviča Mošina (1894. – 1987.) i indoeuropeista Antuna Mayera (1883. – 1957.). Izrađujući katalog arhiva obitelji Basiljević–Gučetić za doktorsku tezu »Tomo Basiljević–Bassegli predstavnik prosvjećenja u Dubrovniku«, Beograd, 1958., Muljačić je pronašao nekoliko neobjavljenih pisama Alberta Fortisa. Osim za nj Muljačić se trajno zainteresirao za detalje iz dubrovačke povijesti i politike, diplomacije, pomorstva i brodogradnje, trgovine soli i tekstila, ekonomije i demografije. Do seobe je u Zadar napisao: »O proizvodnji i trgovini soli u Dubrovačkoj Republici«, *DV*, 1950/1, 16, 2; »Proizvodnja soli u Dubrovačkoj Republici«, *SD*, 1951/9, 1845, 2; »Izvoz dubrovačke soli u doba Republike«, *SD*, 1951/9, 1846, 2; »Prinove u dubrovačkom Državnom arhivu«, *SD* 1951/9, 1865, 2; »Prinove u dubrovačkom Državnom arhivu«, *A*, 1952/1, 3, 66. – 71. i 2, 1, 77. – 83.; »Dubrovnik u XVIII stoljeću«, *DV*, 1952/3, 69, 2; »Dubrovački izvještaj o prilikama u Hercegovini u proljeće 1788«, *GIDBiH*, 1952/4 278. – 285; »Hrvatska izvedba jedne francuske komedije 1793. god. u Dubrovniku. Tko je autor 'Pokrinokta'?«, *R*, 1952d/8, 10–11, 322. – 325; »Rijeka g. 1788. prema putničkom dnevniku Dubrovčanina Miha Sorkočevića«, *RR*, 1952/1, 4, 240. – 242; »Istraga protiv 'jakobinaca' 1797. god. u Dubrovniku«, *AHI*, 1953/2, 235. – 252.; »Popisi stanovništva u Dubrovačkoj Republici«, *DV*, 1953/4, 133. 2; »Prilog politici Dubrovnika za austrijsko–turskog rata 1788 – 1789.«, *HZ*, 1953/6, 25. – 32.; »Dubrovački pomorci na Antilima krajem 18 stoljeća,« *P*, 1953/8, 374. – 376.; »Bassegli (Basiljević), Tomo«, u: *EJ*, 1955/1, 383; »Proizvodnja jedara, konopa i brodskog željeza u Dubrovniku 18. stoljeća,« *NM*, 1955/2, 5, 280. – 281.; »Tko je 'dubrovački Montesquieu'?«, *ZRFFuZ*, 1955/3, 183. – 192.; »O prvoj dubrovačkoj tiskari«, *AHI*, 1956/4–5, 583. – 612; »Concina, Giacomo«, u: *EJ*, 1956/2, 385; »O dubrovačkoj proizvodnji tekstila u 18. stoljeću«, *IG*, 1956/9, 1, 61. – 70.; »Odnosi Dubrovnika i Sjedinjenih Američkih Država«, *NM*, 1956/3, 1, 65. – 70.; »Prva moderna osiguravajuća društva u starom Dubrovniku«, *NM*, 1956/3, 3, 213. – 218.; »Prve vijesti o busolama na starim dubrovačkim brodovima«, *NM*, 1956/5–6, 354. – 355.; »Još o starom dubrovačkom teatru«, *PzKJiF*, 1956/22, 1–2, 84. – 86.

U Zagrebu je Muljačić osim Skoka i Deanovića upoznao starije romaniste Josipa Jerneja (1909. – 2005.) i Mihovila Kombola (1883. – 1955.), ali i mlade poput Frana Čalu (1927. – 1993.), Valentina Putanca (1917. – 2004.) i Vojmira Vinju (1921. – 2007.). U isto su vrijeme na Fakultetu predavali slavisti Josip Hamm (1905. – 1986.) i Ljudevit Jonke (1907. – 1979.), fonetičar i stilist Petar Guberina (1913. – 2005.) i anglist Rudolf Filipović (1916. – 2000.). No najveće je ime ondašnje lingvistike pored Skoka bio akcentolog Stjepan Ivšić (1884. – 1962.). I Ivšić su i Skok znali za mane teorije u duhu koje su sami bili obrazovani. Njihovi su učitelji, poput Karla Brugmanna (1849. – 1919.), Augusta Leskiena (1840. – 1916.) i, osobito, Hermanna Paula (1846. – 1921.), bili mladogramatičari staroga kova i smatrali su da se promjena u jeziku može opisati beziznimnim pravilima. Ta je teorija bitno unaprijedila historijsku i komparativnu lingvistiku. Štoviše, toliko ju je unaprijedila da se stvorio dojam kako je promjena jedini objekt u jeziku vrijedan znanstvenoga poučavanja. Tomu se shvaćanju suprotstavila strukturalistička teorija, koja je u prvi plan stavila stanje, a javila se u djelu *Cours de linguistique générale* (1916.) Ferdinanda de Saussurea (1857. – 1913.), koje su prema bilješkama s predavanja u njegovo ime sastavili studenti Charles Bally (1865. – 1947.) i Albert Sechehaye (1870. – 1946.). Teoriju su dalje razvijali ruski lingvisti Roman Osipovič Jakobson

(1896. – 1982.) i Nikolaj Sergejevič Trubecki (1890. – 1938.) sudjelujući u radu lingvističkog društva u Pragu zajedno s anglistom Vilémom Mathesiusom (1882. – 1945.), književnikom Renéom Wellekom (1903. – 1995.) i estetičarem Janom Mukařovskim (1891. – 1975.). Oni su utjecali na francuskoga strukturalista i funkcionalista Andréa Martineta (1908. – 1999.).

Prvi je spomen strukturalizma u nas povezan upravo s Muljačićem. Prije njega bilo je samo veoma dalekih odjeka; recimo u djelu srpskoga dijalektologa Aleksandra Belića (1876. – 1960.). No, Belić zapravo pripada posljednjoj generaciji mladogramatičara poput Skoka i Ivšića. U prijelazu se od mladogramatičara k strukturalistima Muljačić nadovezao na suvremena strujanja, i to na Martinetov funkcionalizam i Jakobsonov binarizam. Funkcionalizam je proučavao i Radoslav Katičić (1930.), a binarizam i Bulcsú László (1922.). Oni pripadaju mlađoj generaciji jer se Zagreb novim strujanjima otvorio tek nakon Zadra. Zagrebačkim strukturalistima pripadaju još kroatist Dalibor Brozović (1927. – 2009.) i Dubravko Škiljan (1949. – 2007.). Na sve je najviše utjecao Jakobson. Njegovom je zaslugom na Prvom međunarodnom kongresu lingvista u Haagu (1928.) fonologija postala punopravnom lingvističkom disciplinom. Duboko je razumijevanje te discipline Muljačić pokazao u skriptama »Opća fonologija i fonologija suvremenog talijanskog jezika«, Zagreb, 1964., koja su tiskana kao *Fonologia generale e fonologia della lingua italiana*, Bologna, 1969. To je Muljačićev *magnum opus*. Prije samoga je teksta bibliografija od čak 793 jedinice! Nakon toga slijedi sjajan uvod u teoriju fonologije i pregled fonologije talijanskoga jezika uključujući suprasegmentalije, regionalne varijante i dijakronijsku skicu. U predgovoru (1969: viii) će Luigi Heilmann: »In lingua italiana esistono pregevoli saggi d'argomento fonologico e traduzioni–in gran parte parziali–di scritti stranieri, ma è la prima volta che si pubblica presso di noi un'opera cosi esauriente su questo argomento e la lode che va all'Autore straniero suona un poco rimprovero agli italianisti nostrani che troppo scarsa attenzione rivolgono a questo aspetto, tanto importante, dell'indagine linguistica.«

Muljačić se u zadarskom razdoblju posvetio i raguzejskom dijalektu. S njim se prvi put sreo u dubrovačkom Arhivu. Tamo je bilo oporuka na latinskome s raguzejskim primjesama. Naime, Dubrovnik je u XIV. stoljeću bila zahvatila strašna kuga: svaki su dan umirali desetci Dubrovčana. Budući da je trebalo sastaviti mnogo oporuka, notarima bi se u žurbi omakla koja riječ raguzejskoga ili štokavskog podrijetla. Osim toga, Alberto je Fortis (1741. – 1803.) u djelu *Viaggio in Dalmazia* (1774.), koje je Muljačić također proučavao, ostavio četiri raguzejske riječi: *pen* »kruh«, *teta* »otac, *kesa* »kuća«, *fachir* »raditi«. Taj se jezik u Durovniku govorio sve do konca XV. stoljeća i bio je srodan s jadertinskim u Zadru, spalatinskim u Splitu, labeatskim u Baru i veljotskim na Krku. Muljačić je otkrio mnoge pravilnosti njegove fonologije uključujući jedinu izoglosu: prijelaz latinskoga *a, ā* u raguzejsko *e* u otvorenom slogu. U tom je razdoblju uz habilitaciju još puno djela iz dalmatistike: »Naše dalmatinske posuđenice«, *J*, 1959–60/8, 5, 129. – 130.; »Dalmatske studije I.«, *Radovi*, 1959. – 60/11, 85. – 100.; »Naši pejorativi romanskog podrijetla« I., *Radovi*, 1961. – 2/3, 115. – 138.; »Raguseo **läro* serbocroato *léro* 'birichino'«, *SiOdELGeGM*, 1962., 491. – 498.; »O imenu grada Dubrovnika«, *ZR*, 1962/11, 5, 416. – 418.; »Dalmatske studije«, II. *Radovi*, 1963. – 4/5, 70. – 84.; »Intorno al toponimo Dubrovnik«, *AdIUO*, 1964/7, 117. – 125.; »Kanata«, *L*, 1964/6, 91. – 94.; »La posizione del dalmatico nella Romania«, *AdDCIdLePR*, 1965., 1185. – 1194.; »Tretman grupa *–mn–, –nn–, –ll–, –rr– u dubrovačko-romanskom izumrlom govoru i hrvatskosrpske posuđenice«*, *ZZFiL*, 1966/9, 49. – 60., »Dalmatske studije«, *Radovi*, 1969. – 70/8, 80. – 88.; »Die rumänisch–dalmatische quantitative Systemdistanz«, *ZfB*, 1969. – 70/7, 103. – 109.; »Dalmate«, u: *MPdPR*, 1971/2, 393. – 416.; »Iz dubrovačkog leksika«, *L*, 1972/12, 129. – 135.

Od drugih je lingivističkih i filoloških spisa mnogo toga o strukturalizmu, fonologiji, binarizmu, leksikologiji i onomastici. Ima i balkanoloških tema, za koje ga je zainteresirao slavist Alois Schmaus (1901. – 1970.). Ali, usprkos jakom interesu za lingvistiku Muljačić se nije mogao oduprijeti zanimanju za Dubrovnik i njegovu kulturnu i književnu povijest: »Alberto Fortis i Dubrovnik«, *ZR*, 1957/6, 2, 141. – 147.; »O strankama u starom Dubrovniku«, *AHI*, 1957–9/6–7, 25. – 40.; »Dubrovnik i prva faza austrijske akcije u Crnoj Gori 1788. god.«, *IZ*, 1958/14, 1–2, 94. – 112.; »Echi dell'illuminismo italiano a Ragusa«, *AdSCIdSI*, 1958., 367. – 373.; »Kupari nekad i sad«, *NM*, 1958/5, 1, 63. – 64.; »Prva moderna geografska karta dubrovačkoga područja«, *NM*, 1958/5, 4. – 5., 260. – 264.; »Beno Kotruljević: Autor prvog teoretskog djela o ekonomici poduzeća i dvojnom knjigovodstvu«, *SD*, 1958/16, 4295, 4.; »Beno Kotruljević, naš jezik i poslovice«, *ZR*, 1958/7, 4, 329. – 333.; »Dva priloga povijesti dubrovačkih akademija«, *Radovi*, 1958–9/4–5, 319. – 340.; »Salamankezi i Sorbonezi, prilog etimologiji naših političkih naziva«, *F*, 1959/2, 161. – 163.; »Dubrovačka 'Pravnička škola' (1794–1808)«, *BZ*, 1960., 227. – 234.; »O Petru Franu Aletinu, 1768 – 1836.«, *AHI*, 1960–1/8–9, 621. – 632.; »Miho Sorkočević i talijanski prosvjetitelji«, *PzKJLiF*, 1962/28, 1–2, 118.; »Pomorske i pomorsko–kopnene poštanske veze starog Dubrovnika«, *NM*, 1962/9, 5–6, 184. – 186. i 1963/10, 1, 12. – 17.; »Novi podaci o Albertu Fortisu i njegovim putovanjima po našim krajevima«, *Radovi*, 1962–3/4, 87. – 106.; »Conflitti linguistici a Dubrovnik (Ragusa) nel Medio Evo«, *ZfB*, 1964/2, 126. – 164.; »Le amicizie letterarie italiane di Miho Sorkočević«, *AdQCdAI*, 1965., 164. – 169.; »Ploviti na dubrovački način«, *PZ*, 1965/3, 725. – 731.; »O drugoj dubrovačkoj tiskari«, *AHI*, 1966/10–1, 309. – 322.; »Dva nepoznata pisma Alberta Fortisa«, *PzKJLiF*, 1966/32, 3–4, 243. – 251.; »Američka revolucija i dubrovačka pomorska trgovina«, *PZ*, 1968/6, 521. – 530.; »Jedan članak Alberta Fortisa u vezi s Dubrovnikom«, *PzJKLiF*, 1968/34, 1–2, 82. – 89.; »Još o Fortisovim putova-

njima po Hrvatskoj«, *PZ*, 1969/7, 555. – 571.; »Dubrovačke teme u dvjema Fortisovim knjigama«, *Radovi*, 1869–70/8, 187. – 197.; »Beno Kotruljević«, *DH*, 1970/2, 32. – 33.; »Tomo Basiljević–Bassegli, prvi dubrovački planinar«, *PS* 1970/1, 4, 324. –333.; »Zaboravljena obljetnica Fortisova boravka na našoj obali«, 1971/18, 2, 231. – 236.; »Naša obala u najstarijim talijanskim portulanima«, *PZ*, 1971/9, 131. – 154.; »Petar Frano Aletin«, *LPJ*, 1972/1, 42.; »Dživo Tomo Basiljević«, *LPJ*, 1972/1, 171.

S odlaskom je u Berlin povezano Muljačićevo treće razdoblje. U njemu je dijelom potvrdio, a dijelom promijenio i proširio svoje dotadašnje interese. Osobitu je pozornost posvetio pitanjima sociolingvistike i standardologije. Na to ga je potaknuo Heinz Kloss (1904. – 1987.) On je, želeći strogo definirati razliku između jezika (*Sprache*) i dijalekta (*Dialekt*), u znanost uveo termine: *Abstandsprache* »langue par distanciation« i *Ausbausprach* »langue par élaboration. Kloss tako razlikuje jezike po intralingvističkoj udaljenosti (*Abstand*) i stupnju izgrađenosti (*ausbauen*). No, njegova je misao do pojave Muljačića izvan njemačkoga govornoga područja bila praktički nepoznata. Muljačić je u vehementnom prodoru u standardologiju primijenio Klosssov model ne samo na genezu germanskih nego i romanskih i slavenskih jezika. Na taj je način omogućio *Ausbaukomparatistik* i stvorio nove termine: *scheinlinguistisierte* i *echtlinguistisierte Ausbausprache* i *Ausbau der Ausbaukomparatistik*. Sredinom je osamdesetih, nakon što je duže vremena radio na Klossovu, izgradio vlastiti model relativističkoga tipa u kojemu se, između ostalih, nazire utjecaj Michela Banniarda, Francesca Brunija, Alberta Varvara i Rogera Wrighta. Sažetak se ove teorije nalazi u članku »Za relativistički pristup u proučavanju geneze i povijesti«, *SL*, 1996/41–2, 465. – 481. Druga su bitna djela: *Scaffale italiano*, Firenze, 1991., *Putovanja Alberta Fortisa po Hrvatskoj i Sloveniji*, Split, 1996. i *L'Italiano e le sue varietà linguistiche*, Aarau, 1998.

Nakon povratka u Zagreb Muljačić je u znanosti ostao aktivan sve do smrti. Poduzeo je prijevod Kotruljevićeva spisa *Della mercatura et del mercante perfetto* (1458.), koji je tiskan kao *Knjiga o umijeću trgovanja*, Dubrovnik, 1989. U tom je djelu Beno Kotruljević (1416. – 1469.) prvi put opisao dvostavno knjigovodstvo, koje će tridesetak godina nakon njegove smrti službeno otkriti Luca Pacioli (1466/7. – 1517.) u djelu *Summa de Arithmetica* (1494.). Objavio je i knjigu *Iz dubrovačke prošlosti*, Zagreb, 2006., u kojoj je pretiskano 19 članaka od 1953. do 1995. u vezi s političkom, pomorskom, pravnom, kulturnom, književnom i gospodarskom povijesti Dubrovnika. U predgovoru (2006: 7), kao da je još u čudu, kaže: »Kad sam u siječnju 1950., kao netom imenovani mladi arhivist, došao prvi put u Dubrovnik, nisam mogao slutiti da ću s hrvatskom Atenom ostati ne samo obiteljski (moja supruga Ita i sin Ante rođeni su u Dubrovniku), nego i znanstveno trajno vezan.«

Od odlaska je u Berlin do konca života u vezi s Dubrovnikom napisao: »La Repubblica di Ragusa e la 'Posta di Napoli' (1743–1806)«, *AdCIsR*, 1973.,

159. – 178.; »Alberto Fortis i Dubrovnik«, *DH*, 1975/6, 14–15, 31. – 37.; »Zašto je M. Sorkočević putovao 1796. godine u Pariz?«, *AHI*, 1978/15–6, 229. – 242.; »Petrus Sta(n)cius de Ragusio, komentator 'Kanconijera'«, *AdCIP*, 1978., 355. – 359.; »Dubrovnik u romanu engleske spisateljice Ann Bridge (1935)«, *AZzPZ*, 1982/19–20, 469. – 477.; »Une amitié littéraire: Isabella Tetochi Albrizi et Antun Sorkočević«, *AdIFdZ*, 1987–90/4, 147. – 177.; »Frane Petris kao izdavač traktata o trgovini Dubrovčanina Bene Kotruljevića (1573)«, *FI*, 1995/15, 1–2, 157. – 168.; »Traktat o trgovini Bene Kotruljevića (1458)«, *HO*, 1995/2, 357. – 362.; *Dubrovačka Republika i francuska revolucija*, Dubrovnik, 1996., »Tomo Baseljić u Beču«, *DH*, 1996/27, 71. – 80.; »Tomo Baseljić u Göttingenu«, *AHI*, 1998/36, 227. – 247.; »Jedno nepoznato izvješće iz Dubrovnika o stanju u Otomanskom Carstvu (1531.)«, *AHI*, 1999/37, 33. – 46.; »Jako L. Sorkočević kao 'opskrbljivač' talijanskih kolekcionara (1580. – 1581.)«, *DH*, 2000/40, 20. – 28.; »Novi podaci o dubrovačkom nadbiskupu Ludovicu Beccadelliju«, *AHI*, 2001/39, 217. – 260.

Za časopis je »Dubrovnik« između ostaloga Muljačić napisao: »Novi podaci o pripremanju 'Osmana' za štampu«, *D*, 1963/6, 3–4, 15. – 21.; »Dubrovački prosvjetitelji i Gaetano Filangieri«, *D*, 1965/8, 1, 36. – 40.; »O postanku i imenu grada Dubrovnika«, *D*, 1965/8, 3, 56. – 59.; »Prilog povijesti političkog govorništva u doba Dubrovačke Republike«, *D*, 1966/9, 1, 46. – 51.; »Tomo Basiljević, Bilješke o malim gradovima i o malim državama«, *D*, 1970/13, 4, 131. – 137.; »Tomo Basiljević–Basegli«, *D*, 1970/13, 4, 138. – 141.; »Američka revolucija i dubrovačka pomorska trgovina«, *D*, 1992/3, 5, 50. – 62.; »Dubrovački disident i njegov 'istražitelj'«, *D*, 1995/6, 5, 161. – 168.; »Jedna stara genovska pjesma o Bitci pod Korčulom (1298.) i njezin prijevod na hrvatski«, *D*, 2000/11, 1–2, 337. – 366.; »Može li se sredinom 17. stoljeća govoriti o istosti 'dubrovačkog' i 'bosanskog' jezika?«; *D*, 2001/12, 2, 133. – 147.

Smrt je profesora Muljačića velik gubitak za našu znanost. Pamtit ćemo ga kao vrhunskoga znanstvenika, susretljiva nastavnika i dobra čovjeka!

Napomena o bibliografiji

Muljačić je pisao za velik broj različitih periodika, časopisa, zbornika, enciklopedija i drugih kompilacija. Imena su im radi jednostavnosti u tekstu skraćena: A – *Arhivist; AdCIP – Atti del Convegno internazionale »Petrarca e il petrarchismo nei paesi slavi«; AdCIsR – Atti del Congresso Internazionale sulle Relazioni fra le due Sponde adriatiche; AdDCIdLePR – Actes du Dixième Congrès International de Linguistique et Philologie Romanes: AdIFdZ – Annales de l'Istitut Français de Zagreb; AdIUO – Annali dell'Istituto Universitario Orientale; AdQCdAI – Atti del Quarto Congresso dell'Associazione Internazionale per gli studi di lingua e letteratura italiana; AdSCIdSI – Atti*

del Secondo Congresso internazionale di studi italiani; AHI – Anali Historijskoga instituta u Dubrovniku; AZzPZ – Anali Zavoda za povijesne znanosti IC JAZU u Dubrovniku; BZ – Beritićev zbornik; D – Dubrovnik; DH – Dubrovački horizonti; DV – Dubrovački vjesnik; EJ – Enciklopedija Jugoslavije; F – Filologija; FFuZ Filozofski fakultet u Zadru; FI – Filozofska istraživanja; GID–BiH – Godišnjak Istorijskog društva Bosne i Hercegovine; HO – Hrvatska obzorja; HZ – Historijski zbornik; IG – Istorijski glasnik; IZ – Istorijski zapisi; J – Jezik; L – Linguistica; LPJ – Leksikon pisaca Jugoslavije; M – Mogućnosti; MPdPR – Manuel pratique de philologie romane; MS – Le Mond Slave; NM – Naše more; P – Pomorstvo; PS – Povijest sporta; PZ – Pomorski zbornik; PzKJIiF – Prilozi za književnost, jezik, istoriju i folklor; R – Republika; Rad – Rad Jugoslovenske akademije znanosti i umjetnosti; Radovi – Radovi Filozofskog fakulteta u Zadru; RR– Riječka revija; S – Slavia; SD – Slobodna Dalmacija; SiOdELGeGM – Studi in onore di Ettore Lo Gatto e Giovanni Maver; SL – Suvremena lingvistika; SRAZ – Studia Romanica et Anglica Zagrabiensia; ZfB – Zeitschrift für Balkanologie; ZiDPMR – Zbornik iz dubrovačke prošlosti Milanu Rešetaru; ZR – Zadarska revija; ZRFFuZ – Zbornik radova Filozofskog fakulteta u Zagrebu; ZzFiL – Zbornik za filologiju i lingvistiku.